

Maronitske, Sir/ij/ske crkve) te nadbiskupâ u Jeruzalemu, Lisabonu, Goi i Veneciji.“

U jednojezičnom Velikom rječniku hrvatskoga standardnog jezika ŠK iz 2015. možemo pročitati sljedeće: „patrijarh im m <...> 1.a. BIBL praoci židovskoga naroda Abraham, Izak, Jakov <...>; b. rodonačelnici izraelskih plemena (12 Jakovljevih sinova) i drugi vođe plemena prije Mojsija <...>; 2. CRKV a. biskup jedne od pet ranih crkava (Jeruzalem, Rim, Antiohija, Aleksandrija i Carigrad) <...>; b. vrhovni poglavar autokefalne Pravoslavne crkve <...>; c. u Rimokatoličkoj crkvi jedan od dvanaestorice visokih biskupa (Papa, biskupi Venecije, Lisabona, Jeruzalema, Istočne Indije i sedam „istočnih patrijarha“) <...>; 3. PREN ugledna i istaknuta osoba koja se ističe među ljudima istih ili sličnih zanimanja <...>“

Nerazumljivo je da se u mnogim rječničkim člancima na prvom mjestu, osim općega značenja, navodi značenje crkvenoga naziva u pravoslavlju, a iza njega ili negdje na kraju što znači naziv u katoličanstvu, što govori vjerojatno o tom da suvremeni leksikografi često nepromišljeno ili nehotice rabe u

rječničkom članku staru ustrojbenu građu iz drugih leksikografskih izvora i pri sastavljanju vlastitoga priručnika katkada dodaju na kraju rječničkoga članka značenje riječi u Katoličkoj crkvi.

Nenavođenje pojedinih značenja u rječničkom članku može iskriviti smisao riječi ili stvoriti sliku nezaokružene rječničke cjeline. Pri sastavljanju rječničkoga članka treba odrediti prioritete u obrojčavanju crkvenih naziva. Ako u hrvatskom jeziku postoji višeznačni crkveni naziv, nazivoslovna višeznačnica koju rabimo u različitim vjeroispovijestima, tada na prvom mjestu, nakon općereligijskoga pojma, valja navesti što on znači u katoličanstvu, a zatim što u drugim vjeroispovijestima, a ne obratno. Prednost dajemo ili moramo dati značenju koje je najšire predstavljeno u javnom i crkvenom životu. Poraba crkvenoga nazivlja u različitim rječnicima ili priručnicima zahtijeva tijesnu suradnju sa strukovnjacima različitih vjerskih zajednica i potreban je oprez pri sastavljanju rječničkih članaka.

Artur Bagdasarov

OSVRTI

POVIJESNI BROJ JEZIKA

U povijesti časopisa Jezika, broju 2. – 3., 2020. pripada jedno od počasnih mjesta. Objavljen je tijekom izolacijskog vremena zbog koronavirusa. No uz dodatak, potresa u Zagrebu. Svaka čast svima koji su sudjelovali u njegovoj objavi i distribuciji. Neki samo s pomoću mobitela. Broj koji je dostavljen čitateljstvu bio je u najekološkijoj omotnici, onoj od polietilenskog, općenitije, plastičnoga stezljivog filma. Kratki dodatak: riječ je o tankom crijevu u

koje se ulaže primjerak časopisa. To se crijevo zagrije i u potpunosti omota sadržaj. Takva vrećica ima masu od oko 5 grama, a papirnata najmanje 22,5 grama.

Dugo pratim Jezik. Ne sjećam se kada je bio sadržajno tako bogat. Uz standardno vrhunski članak akademika Ranka Matasovića, tu je niz izvrsnih priloga, poput onog Artura Bagdasarova. Valja pozdraviti i tekstove umirovljenog profesora Zvonka Benčića, dipl. ing., koji je postao profesorom poslije dugog rada na razvoju jednog hrvatskog industrijskog giganta. On je oso-

ba s izrazitom ljubavlju za jezik i velikim uredničkim iskustvom. Što je prava rijetkost među tehničarima.

Stvarni je razlog ovog napisa objava članka mog imenjaka Igora Ivaškovića iz Ljubljane koji je analizirao razlikovanje jezika u hrvatskom jezikoslovlju s pomoću de Saussureove strukturalističke teorije. Svaka čast autoru koji je za potrebe članka analizirao 46 tekstova. No jedan mu nedostaje. Čatić, I., Šarić, Lj.: Prilog sustavnoj analizi hrvatskog jezika, *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 20(1994), 19-30. (https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=103293). Zašto? U tekstu se razmatra odnos postavki Ropohlove sustavne teorije tehnike s općepoznatim postavkama tradicionalne teorije o jeziku kao sustavu na različitim razinama. Potrebno je navesti i ključne riječi: sustavna analiza tehnike; jezik kao sustav; funkcijski koncept; hijerarhijski koncept; strukturni koncept; morfološka sistematika.

Po čemu se razlikuju ta dva članka? Dok I. Ivašković analizira s pomoću de Saussureove strukturalističke teorije (strukturni koncept), u radu objavljenom već pred četvrt stoljeća analiziran je hrvatski jezik s dva dodatna koncepta – funkcijskim i hijerarhijskim. Već tada je jednoznačno utvrđeno da je hrvatski samostalni jezik i da su njegova narječja također samostalni sustavi, što znači da postoje mnogi podsustavi. Istodobno bosanski, crnogorski, hrvatski i srpski kao samostalni sustavi dijelovi su nadsustava

BCHS-a. Zato je moguće tekst I. Ivaškovića doživjeti kao dobro došlo proširenje navedenog članka. To potiče ideju da se na isti način analiziraju funkcijski i hijerarhijski koncepti hrvatskog jezika. Valja iskoristiti priliku i ukazati na jednu čestu pogrešku u opisu sustava. Sustavi mogu biti jednostavni, ali ne mogu biti složeni. Složena je kratica ili akronim za sada tako učestali STEM. Sustavi mogu biti komplicirani (broj podsustava) ili kompleksni, pa i vrlo kompleksni. Riječ kompleksni označi broj veza među elementima sustava. Primjerice, brak je jednostavni sustav s motrišta broja podsustava, samo dva. No veze među partnerima mogu biti kompleksne pa i vrlo kompleksne.

Najtoplije pozdravljam rad I. Ivaškovića. Netko može postaviti pitanje, a što s tim područjem imaju tehničari. A što da se radi kada sam prve osnove za definiranje sustava za injekcijsko prešanje načinio pred pola stoljeća. I kada sam sa suradnicima napisao i danas jedinstvenu knjigu: Čatić, I., Razi, N., Raos, P.: *Analiza injekcijskog prešanja polimera teorijom sustava*, Društvo plastičara i gumaraca, 1991. Na temelju te sam knjige održao predavanje u Zavodu za hrvatski jezik 1992. Tom me prigodom akademik Božidar Finka upoznao s mogućnošću da se u duhu hrvatskog jezika engleski naziv *System theory* ili njemački *Systemtheorie* prevede kao sustavna teorija. Što je prihvaćeno.

Igor Čatić